

Buržoazní křesťanství

Přirovnáním Božího království k pokladu, kvůli kterému člověk prodá všechno, Ježíš vzdaluje křesťanství od hodnot jako jsou bezpečí nebo stabilita a zaměřuje ho na riskování, poslání a dobrodružství zlepšovat svět.

11.12.2023

V jednom ze svých dopisů svatý Josemaría vyslovuje diagnózu, která je aktuální i dnes: „Často, i mezi katolíky, kteří se zdají být

zodpovědní a zbožní, se vyskytuje omyl, kvůli kterému si myslí, že jsou povinni plnit pouze své rodinné a náboženské povinnosti, a o občanských povinnostech nechtějí skoro ani slyšet.“¹ Dále pak upřesňuje, že obvykle „nejde o sobectví: je to prostě nedostatek formace, protože jim nikdo nikdy jasně neřekl, že ctnost zbožnosti - součást kardinální ctnosti spravedlnosti - a smysl pro křesťanskou solidaritu se konkretizují také v aktivní přítomnosti v občanské společnosti, v tomto poznávání a přispívání k řešení celospolečenských problémů.“²

Individualistické křesťanství?

Tyto nedostatky ve formování křesťanského svědomí nejsou způsobeny pouze problémy v katechezi nebo náboženské výchově, ale jsou také důsledkem mentálních a

sociálních proměn, které přišly s moderní dobou. Jsou do značné míry důsledkem nové kultury, která se lidem dostává pod kůži téměř od narození.

To vysvětluje Benedikt XVI. ve své encyklice *Spe Salvi*, když se podivuje nad tím, jak v moderní době vznikla představa, že „Ježíšovo poselství je přísně individualistické a adresované pouze jednotlivci“³; nebo také nad tím, jak „lidé začali interpretovat“ „spásu duše“ jako útěk od odpovědnosti za svět jako celek, a v důsledku toho považovat program křesťanství za sobecké hledání spásy“.⁴ Obě myšlenky, jak vysvětluje, by byly výsledkem sekularizace křesťanského pojmu naděje. Stalo se to, že v moderní době vedly velké možnosti, které otevřel vědecký pokrok a nové formy společenského uspořádání, k myšlence, že lidé mohou výhradně vlastními silami znovu nastolit

„ztracený ráj“. Vykoupení světa se tak stalo něčím, co se již neočekávalo „od víry, ale od nově objevené korelace mezi vědou a praxí“⁵: věda a politické struktury nám měly přinést ráj, který se zdálo, že náboženství může slíbit pouze pro posmrtný život.

V tomto sekularizačním procesu náboženství nemizí, ale privatizuje se, to znamená, že se omezuje na oblast individuálního života. Ve veřejné a sociální sféře se zdá, že Bůh již není nezbytný k tomu, aby čelil lidským výzvám. Navíc se postupem času tvrdí, že omezení náboženství na soukromý život zajistí mír ve společnostech s občany, kteří vyznávají různá náboženství nebo jsou ateisty. Toto chápání místa náboženství ve společenském životě si často internalizují i sami věřící, a to až do té míry, že zaujímají postoje, které se staly terčem jedné z nejčastějších kritik náboženství v

moderní době. Podle této kritiky by křesťanská naděje spočívala v „čistém individualismu, který by opustil svět a vydal se vstříc jeho bídě a uchýlil se k výhradně soukromé věčné spáse“⁶. Křesťanům je vytýkáno, že to, na čem jim skutečně záleží, není tento život, ale zajištění místa v životě budoucím.

Nic však nemůže být vzdálenější skutečnosti evangelia, které nás činí bližními všech potřebných (srov. Lk 10,36-37). Naše víra „vždy předpokládá hlubokou touhu měnit svět, předávat hodnoty, zanechat po sobě něco lepšího po skončení našeho pozemského putování“.⁷ Svatý Josemaría to vyjádřil důrazně: křesťan by měl pracovat na tom, „aby každý den bylo méně chudých lidí, méně nevědomých lidí, méně duší bez víry, méně zoufalých lidí, méně válek, méně nejistoty, více lásky a více míru“.⁸ Zároveň, jak připomněl papež František, církev není

nevládní organizace a musí se mít na pozoru, aby se vyhýbala různým formám světáctví⁹, a vždy stavět Krista do středu své činnosti - včetně činnosti sociální.

Výzva přispívat k rozvoji Božího království tak musí harmonizovat dva principy: na jedné straně vědomí, že toto království je dar¹⁰, a ne něco, čeho můžeme dosáhnout pouze vlastními silami, na druhé straně přesvědčení, že Bohu není lhostejná naše snaha vytvářet mu v našich životech stále větší prostor. Je skutečně v naší moci pomoci „otevřít svět, aby do něj mohl vstoupit Bůh: pravda, láska a dobro (...) Můžeme osvobodit svůj život i svět od intoxikací a kontaminací, které by mohly zničit přítomnost i budoucnost“¹¹. Navíc, i když „tváří v tvář přesile nepřátelských sil jsme zdánlivě neúspěšní nebo bezmocní“¹², ctnost naděje nám

umožňuje zakusit, že je to Bůh, kdo nakonec řídí dějiny.

Světové krize

Od počátku Opus Dei vyzýval svatý Josemaría ty, kdo se na něj obraceli, aby zasvětili svůj život práci pro Boží království, s tímto vroucím heslem: *Regnare Christum volumus!* V homilii o křesťanské naději napsal: „Pán nás nestvořil proto, abychom zde vybudovali definitivní město... Jako Boží děti bychom však neměli zanedbávat pozemské činnosti, do kterých nás Bůh postavil, abychom je posvětili. (...) To je moje stálé kázání od roku 1928: je naléhavě nutné pokřesťanštit společnost; vnést do všech vrstev tohoto našeho lidstva nadpřirozený smysl, aby se jeden i druhý snažili povýšit na řád milosti každodenní práci, povolání nebo řemeslo. Tímto způsobem se všechna lidská zaměstnání osvětlí novou nadějí.“¹³ —

Pro dosažení tohoto cíle je rozhodující, že Kristus vládne v srdci každého člověka, protože Boží království se neredukuje na určitou formu společenské organizace, ani není výsledkem souboru lidských struktur.¹⁴ Aby křesťané mohli být solí a kvasem v občanské společnosti, musí nejprve pěstovat svůj vztah k Bohu. „Kristova vláda má být nastolena především v srdcích (...), ale ne proto, aby každý z nich vzdával slávu Bohu nezávisle na ostatních, nýbrž ve společenství s nimi v církvi (...) a v samotné občanské společnosti, kde jsou křesťané povoláni být solí a kvasem (...). Kristus plně kraluje pouze v srdci těch, kteří chtějí, aby kraloval také ve společnosti, v níž žijí.“¹⁵

Známý bod Cesty vyjadřuje toto přesvědčení lapidárně: „Tajemství. - Otevřené tajemství: tyto světové krize jsou krizemi svatých. - Bůh chce mít v každé lidské činnosti

hrstku „svých“ lidí. - Pak... „pax Christi in regno Christi“ - Kristův mír v Kristově království.“¹⁶ Zdá se být zřejmé, že svatý Josemaría nepojímal křesťanský život jako něco pouze intimního, ale jako impuls, který zahrnuje všechny lidské dimenze, včetně té sociální.¹⁷ Na jiném místě píše: „To je tvůj úkol jako křesťanského občana: přispívat k tomu, aby Kristova láska a svoboda předsedaly všem projevům moderního života: kultuře a ekonomice, práci a odpočinku, rodinnému životu a společenskému soužití.“¹⁸ Při respektování svobody druhých jsou křesťané povoláni přinášet světlo evangelia do všech koutů.

Jádro poselství Opus Dei - hledání Boha v práci a v běžném životě - předpokládá, že svět je místem setkání s Bohem. Druhý vatikánský koncil to připomíná, když učí, že křesťané jsou povoláni vykoupit

světské struktury zevnitř, a to prostřednictvím profesionální práce a spolupráce s ostatními občany.¹⁹ U kořene tohoto učení je pravda o stvoření: „Jestliže svět a všechno, co je v něm - kromě hříchu -, je dobré, protože je dílem Boha, našeho Pána, musí se křesťan neustále bojující o to, aby se vyhnul urážkám Boha – tj. pozitivní boj lásky -, věnovat všemu pozemskému po boku ostatních občanů; musí bránit všechna dobra plynoucí z důstojnosti osoby. A o jedno dobro musí vždy usilovat zvláště: o osobní svobodu.“²⁰

Když svatý Josemaría hovořil o práci jako o místě setkání s Bohem, říkával, že jde o to „posvěcovat svou práci, posvěcovat se ve své práci a posvěcovat skrze svou práci i druhé“.

²¹ Práce utváří a proměňuje jak člověka, který ji vykonává, tak skutečnost, na kterou působí, tedy svět.²² V tomto smyslu by se dalo říci, že posvěcování práce je zároveň

způsobem, jak se člověk přibližuje k Bohu a vykupuje časné struktury: spolupracuje na onom pohybu, kterým Pán přitahuje všechny k sobě (srov. Jan 12,32).

Riziko buržoazního křesťanství aneb ztráta smyslu pro poslání

„Nesmíš se stát maloměšťáckým“, říkával svatý Josemaría²³, když varoval před rizikem, které v duchovním životě existuje: skončit tak, že se budeme vyhýbat všemu, co vyžaduje námahu, a ignorovat tak požadavky, které prochází evangeliem skrz naskrz. Tyto řádky z Brázdy s nádechem ironie vykreslují toto buržoazní křesťanství: „Pokud jde o ideologii, jsi velmi katolický. Prostředí koleje se ti velmi líbí... Škoda, že mše není ve dvanáct a přednášky odpoledne, abys mohl studovat po večeři a vychutnat přitom jednu nebo dvě sklenky

koňaku! —To tvoje ‚katolictví‘ není pravé, zůstává u pouhého buržouzství.“²⁴ —

Je důležité mít na paměti, že o buržoazním křesťanství lze mluvit i v jiném smyslu, doplňujícím ten první. Jde o pojetí náboženského života, v němž byl zastřen nebo zapomenut silný smysl pro poslání evangelního poselství. V tomto pojetí bývá duchovní život redukován na osobní plnění morálních norem a řadu zbožných praktik. Zdá se, že zapomínáme na prosbu modlitby Otče náš - „přiď království tvé“ -, která vede věřící k tomu, aby svou prací a modlitbou proměňovali svět. Použijeme-li slova svatého Josemaríi, výzva „posvěcovat druhé prací“ by se v nejlepším případě redukovala na individuální apoštolát bez horizontu proměny světa; nebo by se schovala za předchozí výzvy - „posvěcovat prací a posvěcovat se prací“ -, které

by tak ztratily většinu smyslu svého bytí.

Buržoazní křesťanství v tomto druhém smyslu by bylo jedním z projevů individualistického pojetí náboženství, před nímž varoval Benedikt XVI. Opět nemáme ani tak co do činění s plodem individuální volby, jako spíše s výsledkem pojetí života, které téměř nepozorovaně, prostřednictvím kultury a vzdělání, formuje mentalitu lidí. Ačkoli pojem buržoazie ve skutečnosti odkazuje na sociální status (dobře situovaní lidé, kteří v životě netrpěli velkým nedostatkem a nemuseli vynakládat zvláštní úsilí, aby získali to, co chtějí) tím, že zde mluvíme o buržoazním křesťanství, nechceme říci, že je to něco specifického pro tuto sociální skupinu. Ve skutečnosti jde o mentalitu, kterou lze nalézt u lidí patřících k různým společenským vrstvám a podle níž je nejvyšší hodnotou, o niž je třeba v životě

usilovat, stabilita. Svatý Josemaría ve svých spisech nabádá lidi, aby se od tohoto pojetí odpoutali: „Máte povinnost oslovit lidi kolem sebe, vytrhnout je z jejich dřímoty, otevřít jejich měšťácké a sobecké existenci jiné a širší obzory, učinit jejich život svatým, přimět je, aby zapomněli na sebe a pochopili problémy druhých.“²⁵ —

Z náboženského hlediska je buržoazní mentalita problematická, protože má tendenci uhasit smysl pro poslání. Maloměšťácký křesťan hledá především klid a bezpečí. Naproti tomu ti, kteří zjistí, že mají v životě nějaké poslání, něco důležitého co uskutečnit, jsou ochotni riskovat a pouštět se do dobrodružství s nejistým koncem. Evangelium je v tomto ohledu velmi názorné. Například v tom, že nám ukazuje, jak Petr, Jakub a Jan „opustili všechno a šli za ním“ (Lk 5,11); v přirovnání Božího království

k ukrytému pokladu, pro který je člověk ochoten prodat všechno (Mt 13,44); nebo v zachycení Ježíšových slov k zákoníkovi, který říká, že je připraven ho následovat, kamkoli půjde: „Lišky mají nory a ptáci hnízda, ale Syn člověka nemá kam hlavu složit“ (Mt 8,20).

Jistě, lidé vždy potřebují minimální jistotu, zvláště v nejistých dobách, jako je ta současná. Problém nastává tehdy, když se jistota či stabilita stávají dominantními hodnotami, životním cílem, o který usilujeme. Ti, kdo si osvojí takovou mentalitu, téměř necítí potřebu věci zlepšovat a mají tendenci spokojit se s tím, co mají, protože si nechtějí komplikovat život. Naopak smysl pro poslání, který je součástí DNA křesťanství, vede člověka k tomu, aby žil život jako dobrodružství a přemýšlel o tom, jak nejlépe sloužit Bohu a druhým prostřednictvím svého povolání.

Ježíšovo setkání s bohatým mladíkem je v tomto ohledu neméně výmluvné. Tento mladík je prototypem maloměšťáckého křesťana: člověka, který dodržuje přikázání, má dobrou vůli a dokonce ušlechtilé touhy, ale není schopen riskovat, aby následoval Ježíšovu výzvu. Překážkou je bohatství, které lze chápat jak v doslovném smyslu materiálních statků, tak ve smyslu společenského postavení či zabezpečení. Když mu Ježíš říká: „Jedno ti chybí. Jdi, prodej, co máš, a rozdej to chudým; pak přijď a následuj mě“ (Mk 10,21), vyzývá ho, aby se vzdal svých jistot a zcela mu důvěřoval.

Křesťan je „bytostně společenský“.

Scéna s bohatým mladíkem ukazuje, že jedním z hlavních problémů buržoazního křesťanství je, že redukuje křesťanství na morálku.

Ačkoli se evangelium vyjadřuje k morálce a má praktické morální důsledky, není to jádro křesťanského života. Podstata křesťanství nespočívá v tom být „dobrým člověkem“, ale v setkání a ztotožnění se s osobou Ježíše Krista: s jediným, kdo je skutečně dobrý (srov. Mk 10,18). To, co Petra, Jakuba a Jana pohnulo k tomu, aby všechno opustili, nebyl etický ideál, ale fascinace z objevení Mesiáše.

Dalo by se říci, že v buržoazním křesťanství je náboženský život něčím nudným a předvídatelným: několik praktik zbožnosti, několik svátostí, nutnost bojovat a zpověď jako „čistírna“ na odstranění skvrn²⁶. Skutečnou zbožnost naproti tomu vždy provází překvapení, postupná obrácení a objevování nových horizontů, které obvykle nejsou plodem mimořádných zážitků, ale vytrvalosti ve vztahu k Bohu.²⁷

Maloměšťácké křesťanství může také vést ke zkreslení evangelia, před nímž Benedikt XVI. varoval ve Spe Salvi: myslet si, že to jediné důležité je se sám spasit.²⁸ Jistě, Boží soud bude osobní a my nemůžeme nést odpovědnost za rozhodnutí, která svobodně učinil někdo jiný.

Křesťanský život však nevede k „sobecké“ dokonalosti, která by nás uzavírala do sebe samých, ale staví střed života mimo nás: v sebedarování, službě, odříkání, následování. Člověk není spasen sám ve smyslu nezávislosti na druhých. Proto se nás při osobním soudu budou ptát, jakým způsobem jsme přispěli k přiblížení světa k Bohu tím, že jsme se zapojili do života těch, kteří kráčejí po našem boku (srov. Mt 25,31-46). Musíme se tedy ptát sami sebe, jak se staráme o dobro svých bližních: jak je doprovázíme, utěšujeme, povzbuzujeme.

V dopise citovaném na začátku svatý Josemaría potvrzuje, že „křesťan nemůže být individualistou, nemůže přehlížet druhé, nemůže žít sobecky, otočený zády ke světu: je bytostně společenský, je odpovědným údem mystického Těla Kristova. (...) Naše apoštolská činnost přispěje k míru, ke spolupráci lidí mezi sebou, ke spravedlnosti, k tomu, aby se zabránilo válkám, izolaci, národnímu sobectví a osobnímu egoismu: protože si všichni uvědomí, že jsou součástí velké lidské rodiny, která je vedena Boží vůlí k dokonalosti. Tímto způsobem pomůžeme odstranit tuto úzkost, tento strach z budoucnosti bratrovražedné zášti a potvrdíme mír a harmonii v duších a ve společnosti: toleranci, porozumění (...) a lásku.“²⁹

Na týchž stránkách se svatý Josemaría dělí o jedno ze svých velkých přání: „Chtěl bych, aby katechismus křesťanské nauky pro

děti jasně učil, jaké jsou ty pevné body, z nichž nelze ustoupit, když člověk jedná tak či onak ve veřejném životě; a zároveň aby potvrzoval povinnost jednat, nedržet se zpět, spolupracovat ve službě obecnému dobru s loajálností a osobní svobodou.³⁰—

Toto jsou vlastně prameny, jimiž proudí sociální učení církve a které vystupují do popředí v rámci pojetí křesťanského života, jež se zaměřuje na náboženské a rodinné povinnosti, ale zapomíná na povinnosti občanské³¹— . Duchovní život není něco „čistě intimního“, ani povolání k uskutečňování Božího království nelze ztotožňovat pouze s osobní apoštolskou horlivostí. Musí zde být také touha zlepšit svět prostřednictvím své práce, ať už ve veřejné sféře, nebo doma. A to vyžaduje pojmát své povolání jako službu, tedy jako prostředek služby Bohu a druhým. „Potřebujeme, aby

Pán rozšířil naše srdce, aby nám dal srdce podle svého srdce, aby do něj mohly vstoupit všechny potřeby, bolesti a utrpení mužů a žen naší doby, zvláště těch nejslabších.“³² —

Skutečnost, že se některé zákony a způsoby života vzdálily od poselství evangelia, by nás měla vést k zamyšlení, co můžeme my křesťané ještě udělat. A také se zamyslet nad tím, co jsme mohli udělat lépe: proč jsme možná někdy selhali v tom, abychom byli kvasem, solí, světlem. Nakolik, jak upozorňuje svatý Josemaría, to není způsobeno sobectvím nebo zlou vůlí, ale mezerami ve formaci³³, stojí za to se ptát: co je to, co by mohlo ještě chybět při předávání víry? Tam, kde se rozšířilo buržoazní křesťanství, bude třeba znovu probudit smysl pro poslání, abychom se dali do služeb toho Božího království, které je již mezi námi³⁴. —

1 Svatý Josemaría, List 3, č. 46.

2 Tamtéž.

3 Benedikt XVI., Spe Salvi, č. 16.

4 Tamtéž, č. 16.

5 Tamtéž, č. 17.

6 Tamtéž, č. 13.

7 František, Evangelii gaudium, č. 183.

8 Svatý Josemaría, Dopis 8, č. 1.

9 František, Homilie, 16. května 2020.

10 Spe salvi, č. 35.

11 Tamtéž.

12 Tamtéž.

13 Svatý Josemaría, Boží přátelé, č. 210.

14 Srovnej Spe Salvi, č. 24-25.

15 E. Burkhart - J. López, Vida cotidiana y santidad en la enseñanza de san Josemaría, Rialp, Madrid, 2011, sv. 1, s. 411-412.

16 Svatý Josemaría, Cesta, č. 301.

17 Srov. k tomu E. Burkhart - J. López, Vida cotidiana y santidad, díl I, s. 412.

18 Svatý Josemaría, Brázda, č. 302.

19 Srov. k tomu Lumen gentium, č. 36.

20 Svatý Josemaría, Jít s Kristem, č. 184.

21 Svatý Josemaría, Rozhovory, č. 55.

22 Srov. Jan Pavel II., Laborem Exercens, č. 5-6.

23 Svatý Josemaría, Výheň, č. 936.

24 Brázda, č. 716.

25 Výheň, č. 900.

26 Srov. František, Homilie, 21. 3.
2017.

27 Srov. Výheň, č. 570.

28 Spe Salvi, č. 13-14.

29 Svatý Josemaría, Dopis 3, č. 37-38.

30 Tamtéž, č. 45.

31 Tamtéž, č. 46.

32 Msgr. F. Ocáriz, Ve světle
evangelia, s. 199-200.

33 Srov. např. Svatý Josemaría, Dopis
3, č. 46.

34 Srov. Lk 17,20.

José María Torralba

pdf | dokument generován automaticky
z [https://opusdei.org/cs-cz/article/
burzoazni-krestanstvi/](https://opusdei.org/cs-cz/article/burzoazni-krestanstvi/) (20.03.2026)